

LO GRINHON

LA GAZETA DAU VIVARÈS D'EN
NAUT

N° 66 PRIMA de 2010

SOMARI

- 1- Parlar tant que savèm
- 2- Assemblaa generala
- 3- Quand moriguèt lo poèta
Lo libre de l'erba e daus
aubres
- 4- De bonas laissas
- 5- Lo Pastre
- 6- Literatura orala
- 7- Confit de canard e ratas au
forn
Los mots croisats dau Gui
- 8- Lo Chastanhier

LO GRINHON

es la gazeta de l'associacion occitana
PARLAREM EN VIVARÈS
de vès Anonai.

Es mandat a tos los aderents. Per lo
recèure, sufis de mandar 10 €
(individual) o 12 € (cople) a :

LO GRINHON
Le Petit Avanon
07370 OZON

Faire lo chec a l'òrdre de
PARLAREM EN VIVARÈS.

Las adesions partan dau n° de Prima e
s'achaban daube lo n° d'Ivèrn...

PARLAR TANT QUE SAVÈM

Quora un enfant vai a l'escòla, sap dejà parlar la lenga de sos parents. Si, per chança, quela lenga es mai la lenga de l'escòla, lhi manca pas mai d'aprendre de la legir e de l'escrire. I a pas tant de temps d'aquò, dins las annaas 40 dau sècle passat, i a moens de setanta ans, i aviá de petits qu'arrivavan a l'escòla sens gaire parlar lo francés, e de còps franc pas ! Aquelos d'aquí, avián tetar au posson mas la lenga dau país, la lenga de lhor maire, aquela daus ancestres, l'occitan que disèm mai lo patoés. Qu'èra sovent lo cas per los ainats que, a la maison, auvissián mas lo grand monde que parlavan quasi jamai lo francés. Devián doncas ben aprendre promeir de parlar la lenga de l'escòla davans de la legir puei l'escrire.

Encuei, i a pas gaire de monde qu'aprenon nòstra lenga a lhors enfants. I a ben quauquas escòlas per zò faire mas son ben luentas d'ès nosautres, las mai pròchas son ès Gap, Aurenja e Lo Puei per los petits e dèu i aver un o dos colèges en Ardescha onte i a quauquas oras de cors d'occitan. Coma faire per transmetre la lenga aus enfants ?

E los grands ? Quelos que savon parlar, o qu'an sauput, qu'aguèron la chança d'aprendre dins lhor joine temps? Que fan ? N'i a que van aus cors d'occitan per adultes, aquí se pòt parlar o tornar trovar lo biais de dire puei de legir e d'escrire. N'i a d'autres que s'arrossan ensems au vilatge per barjacar, tornar trovar lo plaser de practicar lhor lenga, quò se fai per exemple ès Sant Victor o Sant Apolinari de Riàs, benlèu ne'n coneissètz d'autres... Crèio qu'aqu'es lo mai important de'n promeir : parlar, parlar tant que poièm, parlar tant que savèm... Veirèm puei per legir e escrire.

ASSEMBLAA GENERALA 2010

Parlarèm En Vivarés faguèt son assemblea generala dissande 24 d'avril dins los locaus dau GOLLA au chastèl dau Grand Morèir. Veiquià lo rapòrt d'activitats e los projects que fuguèron adoptats per l'AG.

Jornaa occitana dau 10 d'octòbre 2009 ès Auzon. Crèio qu'avem bien capitats, benlèu pas dau biais financièr, mas per lo monde que venguèron, se ditz qu'an franc bien amat. Lo tèma n'èra " la femna" e lo titre : "Femna d'òc e d'aicí". E per animar quela jornaa... tres femnas !

- Sylvette Béraud-Williams per una conferença sus "La condition de la femme dans la société traditionnelle ardéchoise".

- Pamela Varela que nos presentèt son filme : "Las Sasons" onte de femnas dau Peiregòrd contan lhor viá dins lhor lenga.

- Monica Burg per son spectacle de contes titolat "Quò vai mau e quò dura".

Lo benefici èra pas dins la caissa mas dins lo plaser dau monde present. Essaiarèm d'aver los dos per daquestan.

Cors d'occitan : Per 2009, de janvièr a decembre, i aguèt un total de 25 oras de cors. En octòbre, avèm 'gut lo plaser de veire de testas novelas. Los cors son passats de una ora e dimí lo mècres, tots los quinze jorns, a doàs oras los pròmeirs e tresièms mars de chaque mes.

Coralà : I aviá de temps que se ne'n parlava. Veiquià qu'es fait. Parlarèm a una corala. Son una desena a se trovar tots los vendres per repetar sos la direccion de Geneviève Largillier. Fau dire que si la veiaa a capitats qu'es gràcia a la volontat de Monique Besset. La voliá, quela corala !!

Lo Grinhon, nòstre jornaletón fai sa petita viá. De còps seis pajas, de còps vut. I aguèt tres numeròs en 2009 : prima, estiu, ivèrn, avèm sautat l'endarrèir. Per 2010, lo numerò de prima deuriá pas tarjar.

Lo liure de Marie Mourier s'es encara ben vendut en 2009 e ne'n demora pas gaire. Quelis que l'an pas encara deurián se despachar de l'achaptar.

Los projects per 2010

Per èstre mai vesibles, se recentrar sus Anonai, sens eissublar los vilatges d'assurat. Los cors d'occitan son dejà dins la vila mas benlèu un pauc esconduts dins lhor petita sala de la rua P.Verlaine, coma faire per que lo monde nos veguèssen coma los autres cors de lengas que se fan ès Anonai. Daquestan, la Dictaa occitana se dèu faire en Ardescha, sièm candidats per l'organisaat ès Anonai. Faudriá mai faire la Jornaa occitana dins la vila o tot pròche. Autra idèa qu'es a se botar en plaça : organizar de "Cafè occitan" coma se fan de "Cafè filò". Tot aquò per promòure nòstra lenga.

Per aparar çò que lo passat nos a laissat, faudriá tornar editar en CD la cassèta n° 5, "Haut-Vivarais" de "L'Atlas sonore Rhône-Alpes" qu'avièm enregistrat e que ne'n demora pas gaire (amai lo monde an plus gis de lector per escotar las cassètas). Anèm veire coma se pòt recuperar las bandas originalas per zò faire.

L'AG a decidit d'aderar, coma associacion, a l'Institut d'Estudis Occitans d'Ardescha (IEO-07) per acampar las fòrças per d'accions sus lo departament e la region, per profiter d'aida coma la formacion au cors d'occitan per adultes (Parlesc), d'estandis de venta per nòstras produccions (ès Rodès per ex.), per prendre nòstra part dins lo grand movement per desfendre nòstra lenga e per sostenir G.Betton qu'es eüra president de IEO de Ròsne-Alpas.

L'Assemblea a fixat las adesions per 2011 : individuala 10 €, cople 15 €. Rapelèm que per 2010 qu'es encara 10 € e 12 €.

Un Conselh d'Administracion a estat elegit que vei dos conselhèirs novèus, Henri Méallier e Damien Bouchet, se jónher aus membres dejà en plaça.

Puei, la corala tota nòva nos galèt de doàs chançons e beguèrem lo veire de l'amistat au bèl solelh dins lo parque dau Grand

Lo Guste nos conta

"QUAND MORIGUÈT LO POÈTA..."

... Totes sos amics ploravan..."

Çò que diguèran de Jan Cocteau aurián pogut o dire de Jan Ferrat tament sa mòrt atristèt de monde.

Arribèt vès Antraiga en 1964 quand ieu ne'n partiau : fasiu partida d'aquelos que "quitan un a un lhor país per se'n anar ganhar lhor vida". Quò fai que l'ai jamai vist. Veniá de còps vès Montanhac veire un vesin, me disiá mon paire. Son caire -lo Curadon- èra pas luenh d'ès nosautres e delh fons delh vilatge n'òm vesia bien Antraiga e la Volana.

En jogant a la petanca sobre la plaça de la Resistança, Jan entendiá parlar nòstra lenga totes los jorns e, se la parlava pas, la compreniá... Es ben domatge qu'una chançon coma "La Montanha" siaie pas revirada en occitan ! Benlèu quò vendrà, un jorn ? Es verai aitanben que la majoritat de las chançons de Jan Ferrat despassan de luenh lo quadre de nòstra Ardescha e an una portada universala.

A.Chambouleyron

Vocabulari : partida = partiá ; vida = viá ; jogar = joar ; siaie (o siage) = sise (o siese)

Trovarètz en darrèira paja una chançon de Jean Ferrat, reviraa en occitan.

Legir

Lo libre de l'erba e daus aubres

Marcela Delpastre

Dins l'òvra de Marcela Delpastre, **Lo libre de l'erba e daus aubres** es lo segond chapitre dau grand saver païsan començat per lo **Bestiari lemosin**, publicat fai set ans.

L'òm i tròva tot vegetau coneissut e nommat que creisse coma quò o que l'òm fase venir per ne'n nurrir gents o bèstias e, despuei pauc, per faire gente.

D'aquelo liure, Marcela Delpastre n'aviá escrit lo quart dins las annas 70, puei lo vam poetic l'aviá chaçat de sa pensaa. Lo tornèt prendre per lo 'chabar quauques mes davans sa mòrt, en 1997, quora èra malauda a ne'n pas poire mai, clavelaa dins sa coja.

Quelo liure es son darrèir presfach, lo darrèir d'una òvra que 'chabarèm pas de descubrir... Mai de 500 pajas tot en occitan, un monument a la lenga e au saver tradicionau e... 'na roinson per l'editor qu'a franc besuenh de vòstra aida !

Marcela Delpastre, *Lo libre de l'erba e daus aubres*.

Soscripcion 30 € (parucion per junh de 2010) au :

Chamin de Sent Jaume, Roier, 87380 MEUSAC

DE BONAS LAISSAS

O savèm ben que sièm tots per partir un jorn o l'autre. Mas n'i a qu'amarièm ben gardar encara un moment. Qu'aurèm de mau per nos abituar a lhor absença. Eürosament, son pas passats per ren e ne'n demora de bonas laissas.

Daquestan son dos Jan que nos an quitats. Un coneissut e un mauconeissut.

Lo coneissut qu'es lo Jan d'Antraiga que nos ne'n parla Auguste Chambouleyron (p. 3), Jean Ferrat. Qu'èra pas d'Ardescha, qu'èra pas brolhat ès nosautres mas que, despuei sa chançon "La Montanha", aviá estat adoptat per lo país e, dau còp, n'èra vengut l'enfant, tant bravament que, defès, n'i a que dison "lo país de Jean Ferrat" per dire d'Ardescha. Que chantèsse lo Chastanhièr, lo Felicien, sa França o mesme Cubà, sas chançons èran universalas e doncas de pertot puei qu'avián espelit dins lo petit país, un morcelon dau monde grand, e que portavan, a l'escondut, la color e lo parfum de "las bruièras d'Ardescha". Totas aquelas chançons que demoran son una bona laissa, dins la tèrra dau país, que farà encara brolhar de poèsia.

L'autre, lo mauconeissut, èra quasi dau mesme temps. Ielo, èra brolhat au país. Fasiá lo païsan, pleiat sus sa tèrra, la tèrra de sos paires, la tèrra d'aicí. Mas vos afortisso que, sens voiatjar, ne'n saviá mai que pas un sus la geografia de l'aure dau monde. Ielo mai, dins son petit caire, èra universal. De sos champs, de sos prats, de son jardin, avisava lo monde entèir. Ne'n

fasiá aprofitar sos enfants, sos amics, aqueles de passatge. Aviá pas peur de recèure de monde mai savant, d'artistas, de jornalistas, de païsans de país luents que trovavan un resson d'ès ielos dins la simplicitat de sa ferma : la tèrra sembla la tèrra, onte que siese. Dengús, o quasi, zò saviá. Sa sciença, qu'èra l'amistat, l'eime de sa tèrra, l'eime de sa cultura. Veiquíà ben un grand mòt que l'auriá fai sorire darrèir sa man en disent : ò ! Mas benlèu qu'auriá apondut puei : E ben, òc-es, qu'es quò, qu'es ma cultura ! Fau pas creire, saviá ben que ne'n saviá... Mas per trovar mai modeste, poiatz ben còrrer lo país ! Tant modeste, veiètz, que meipartís aquel article daube l'autre, lo Jan coneissut que, ne'n siau sur, auriá amat de rencontrer aquel mauconeissut, lo Jan d'ès Los Sois, que dengús, o quasi, coneissiá. E pasmens, la gleisa èra combla de monde per l'acompanhar dins lo grand voiatge que lo menava pas tant luenh, a sa maison, son petit caire de tèrra, son jardin per totjorn. Ielo mai, sará una bona laissa per l'avenir d'aquels que l'an coneissut.

Eüra, vos fau benlèu explicar çò qu'es una laissa. Qu'es lo darrèir Jan, Jean Fourel, qu'aprenguèt questo mòt en son garçon, lo Jan-Luc que coneissèm a Parlarèm (qu'es nòstre tresorièr-adjunt). Per ielo, una laissa qu'es quaucòm que demora en tèrra e farà engrais. Los dictionaris dison mai : laissa, *legs, chose laissée par testament*.

Los dos Jan farán ben bonas laissas.

Vocabulari :

brolhat, neissut = *né* ; afortir = *assurer* ; l'aure = *le reste* ; resson = *écho, réponse* ; apondre = *ajouter* ; meipartir = *partager (en deux)*

Aquelo Grinhon de prima es lo promèir de l'annaa

PENSÈTZ DE VOS TORNAR ABONAR !

Legir (encara)

LO PASTRE

Han Schook

Travaha lo Schook que ven de sortir un autre liure, petit roman o granda novela coma l'òm vòu. Se volètz conéisser las aventuras daus quatre mosquetaires : René La Tuna, Adrien que lhi disan Drion Gròs sòus, Dédé Aubert e lo Piare avètz mas legir *Lo Pastre*. Los quatre passan ben de temps au bistròt o a corre las filhas. Han nos dit mesme que « lo liure deu pas èsser vendut aus juèines de mens de 14 ans ».

Mas qu'es lo Piare « qu'eis un Don Juan !... èi bèu coma lo sorèu... » e l'istoara sará mai una genta istoara d'amor. Vòlo pas vos contar totas las aventuras dau Piare, sariá franc domatge. Vòlo solament vos dire qu'aquela novela òvra dau Schook se legís d'un còp. Per aqueles que coneissan lo país dirai que se passa sus Ambèu, Diá, Chastilhon e per assurat Glandassa.

Que i a mesme un crime, o quasi, que las filhas son gentas e que los tropèus de feiás rescontran los lops.

Ben d'eveniments per un petit liure ? Non, per çò que vos ai pas tot dit e eirosament.

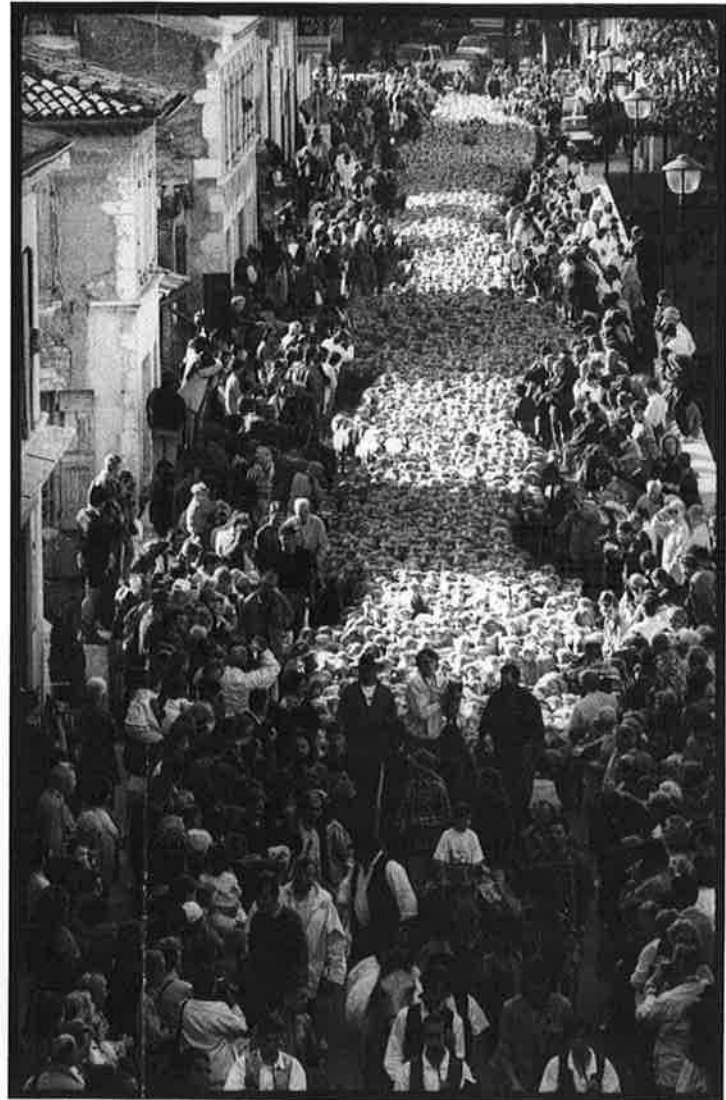
Encara vos tornar dire que la linga es pròcha de la nòstra e que per nosautres, vivaro-aupencs, qu'es un autre interès.

G.B.

Per comandar lo liure :
(12 € + 3 € per la pòsta)

Han Schook
Maanzaaderf 12
1112JM Diemen
Pays-Bas

(courriel : han_schook@yahoo.com)

Literatura orala

Lo pritz Nòbel de literatura fuguèt bailat en 2008 a un Francès Jean-Marie Gustave Le Cleziò. Qu'es un escrivan pro coneissut que l'òm pòt legir facilament, sos romans se tròvan sens dificultat e an estat publiats nombrós dins de coleccions bon marchat coma aquelas daus liures de pòcha. Mas se vos en parlo encuei qu'es pas per faire de publicitat a la literatura francesa qu'a gaire besonh de nosautres, mas per çò que Le Cleziò, s'es intereissat a la literatura orala de son petit país. Naissut a Niça, en 1940, a la nacionalitat Francèsa e mai Mauriciana, per çò que sos parents èran sortits d'una vielha familha bretona eimigraa a l'illa Maurici au segle XVIII°, eipòca onte l'illa s'apelava Illa de França. J.M.G. Le Cleziò se sent de cultura Mauriciana e de linga francesa.

Se parla lo francès a l'illa Maurici e se parla mai un creòle qu'es riche d'una literatura orala ben intereissanta. Le Cléziò a pas mesprisé aquela linga e nos ditz mesme dins lo liure *Sirandanes* pareissut a las edicions Seghers : « Aujourd'hui dans l'île Maurice du tourisme, de l'industrie et des crises, quel est l'avenir de cette langue créole et de son pouvoir imaginaire ? Combien de temps encore entendrons-nous, les proverbes, les sirandanes... »

Aquò vos fai pas pensar a quaucòm ? Nòstre patois riche mai d'una literatura orala tota de simplicitat, un pauc simplatona dirián mesme quauques uns qu'an tròp trainat a l'universitat francesa ! A la fin de son dictionari *l'occitan nord-vivarais*, Joannès Dufaud, coma aviá fait òvra per reviscolar sa linga, a botat una antologia : « petite littérature orale » e anètz veire que l'òm pòt faire la comparason daube l'illa Maurici. Ailái apelan quò de

sirandanas.

Me siau amusat a ne'n faire quauques traduccions. Mancarètz pas de veire que de còps nòstres ditons rapelan aqueles daus mauricians e aquò marcha dins los dos latz. Per eissaiar de legir lo creòle : es escrit fonetic, tot simple : lo « e » fait « é » francès, lo « u » fait « ou » francès e lo « g » fait totjorn « gu ». Lo « w » aida a faire « oi » francès, *trwa* /trois, *nwar*/noir...

Vos laisso faire la traduccion en francès se aquò vos ditz.

Ti bonom, gran sapo ? - Sampion.
Petit òme, grand chapèl ? – Lo champanhon

Blan dan nwar ? - Duri dan marmit.
De blanc dins de nèir ? – De ris dins l'òla.

Trwa piti nwar get vent zot manman brulé ?
– *Li pye marmit.*

Tres petits nèirs avisan brutlar lo ventre de lhur maire ? – Los pès de l'òla.

Piti bat manman ? - Laclos
Lo petit picha sa maire ? – la clòcha.

Bayonet par derier ? - mus zonn
Una baioneta a son detrès ? – la guespa (mocha jauna)

Mo éna en ti bonom, zur fet zot tu abiy an ruz ? - Piman

Siau un petit òme, lo jorn de festa siau tot abilhat en roge ? – Lo piment (pebron)

Dilo durmi ? - Ziromon
D'aiga que derm ? – la cocorda

(A seure.)

POUR CONTINUER A RECEVOIR **LO GRJNHON**

Pensez à renouveler votre adhésion : **10 €** adhésion individuelle, **12 €** adhésion couple.

Envoyez le chèque à l'ordre de **Parlarèm en Vivarès à**

LO GRJNHON, Le Petit Avanon, 07370 OZON

LO BEURE E, LO MINJAR ...

CONFIT DE CANARD E RATAS AU FORN

Per Luceta Rochièr

4 cuèissas de confit de canard – 1 bòta d'inhons novèls – 700 gr de ratas – 2 culhieraas a cafè de frigoleta sechaa (au forn) e brisaa daube los dets.

- . Lavar las ratas, las sechar dins un torchon (chau pas las gratar).
 - . Pelar los inhons (gardar las tijas).
 - . Botar las cuèissas de canard dins un plat a forn – los inhons e las ratas a l'entorn – Arrozar copiosament de graissa de canard. Saupodrar daube las brisuras de frigoleta.
 - . Enfornar dins un forn chaud a 200° - Laisser cuire 30 a 40 minutas. Verifiar la cueisson de las ratas daube la poncha d'un cotèl.
 - . Servir dins lo plat de cuèisson.
- . Acompanhar d'un vin de CAORS, de GALHAC o de MADIRAN (de beure daube moderacion).

LOS MOTS CROISATS dau GUI

	A	B	C	D	E	F	G	H
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								

1- Au dessus de la crèspia. 2- Fumèla dau chaval. Rivèira d'Autricha. 3- Aida. 4- Nòstra lenga. Neci (Ardescha de sud). 5- Raunhaire. En naut. 6- Gai participi. Rivèira pichòta. 7- Pòple d'Africa (o petits èstres d'ès nosautres). 8 - Pichòtas d'asne.

A- Modificacions per melhorar (nòstre president dixit). B- Augèl que jaquèta. Nòta. C - Brut seche. Supòrta lo planchèir. D- Infra roge. Mai precis qu'una radiò. E- Arbrilhon de las flors blanchas o mauvas. Pronom. F- Interdir. G- Fai peur. H- Bièrras ès Carcassona.

Tots los jòus,

dins "Lo Revelh dau Vivarés"

legissètz la cronica dau **Revegin**.

Chaque jeudi, dans "Le Réveil du Vivarais", lisez la chronique du Revegin.

Lo Chastanhier

Reinier GIRARD, le poète de Cléon d'Andran en Droma, fit, plus qu'une traduction, une adaptation, plus encore : une re-creation de la chanson de Jean Ferrat, Le Châtaignier. Cette version plut au chanteur qui donna son autorisation de l'éditer. Elle a été chantée par la Chorale "L'Abeille". Vous trouverez tout ceci dans "Meis Obras", Reinier Girard, ed. Lo Cocorin de la Pinha / Daufinat-Provença-Tèrra d'Oc.

Auvo quauquarèn que crasina
Quò ven pas de vès la vesina
Es ailamont dins lo granier
La chançon de mon chastanhier.

-1-

Coma fasiá plus de chastanhas
L'an deivalat de la montanha
Aquí l'i aviá un bèu fotrau.
Piei l'avèm passat sos la ressa,
Es devengut potra mestressa,
Es èu que pòrta tot l'ostau.

-2-

L'ivèrn quand lo reinard barrutla
E que la bisa e mai la burla
Sublon au pertús de l'aigalhier.
Amo bien sentir la fumèia
De mon bòn fuòc de chaminèia
Ont flamèia mon chastanhier.

-3-

De contravènts n'en vòu gis faire
Aquò li fai pas son afaire,
Ama pas l'aiga ama lo vin.
Coma de vin tanbèn n'en bèu
Ama mielhs faire de tonèus
Mon chastanhier es un malin !

-4-

Vendrai pas tant vièlh coma un rore
Un bèu matin ma darrièra ora
Campanará dins lo cluchier.
Demandatz pas de qué pòt èsser
Lo bòsc que n'en faràn la caissa
Sarà bien sur de chastanhier !

Paraulas francèsas: Guy Thomas, Musica : Jean Ferrat

MOTS CROISATS responsas de la p.

1- RATELEIR. 2- EGA. INN. 3- FACILITA. 4- OC. RABIT. 5- RAT. RIU. 7- AFARS.DC. 8- SAUMETAS;
A- REFORMAS.B- AGACA.FA. C- TAC.TRAU. D- IR. IRM. E- LILAC. SE. F- ENIBIR. G- INTIMIDA.
H- ATAUCS.